

Оценка на риска при внос на плодове *Momordica charantia* от Хондурас

По искане на Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е подготвила и предоставила оценки на риска за стоки, изброени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията¹, като „растения с висок риск, растителни продукти и други обекти“.

Плодовете на растението *Momordica charantia* (горчив пъпеш или горчива краставица) с произход от страни, за които е известно, че се среща *Thrips palmi*, са определени като растения с висок риск.

Настоящото научно становище обхваща риска от въвеждане в Европейския съюз (ЕС) на неприятеля *Thrips palmi*, чрез внос на плодове *Momordica charantia* от Хондурас, като се взема предвид наличната научна информация, включително техническата информация, предоставена от Националната служба по здравеопазване и безопасност на хранителните продукти (Servicio nacional de sanidad e inocuidad agroalimentaria - SENASA) на Хондурас.

Thrips palmi

Thrips palmi Karny (Thysanoptera: Thripidae) е полифаг, нападащ широк кръг растения гостоприемници, но с предпочитания към растения от семейство

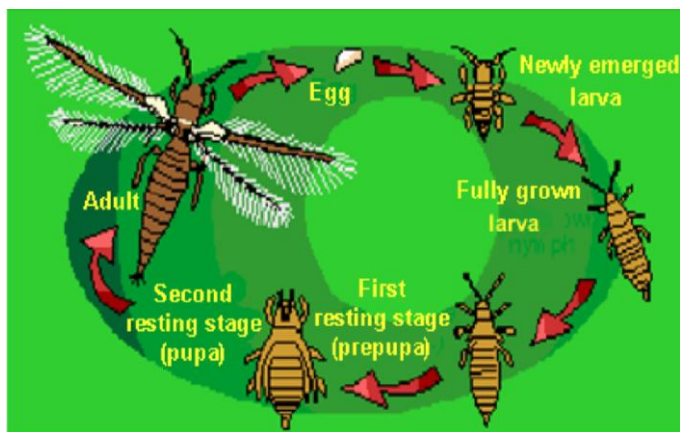
¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията от 18 декември 2018 година за изготвяне на временен списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031, както и списък на растения, за чието въвеждане в Съюза не се изискват фитосанитарни сертификати по смисъла на член 73 от посочения регламент, OJ L 323, 19.12.2018, стр. 10–15

Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за изменение на регламенти (ЕС) № 228/2013, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на директиви 69/464/ЕИО, 74/647/ЕИО, 93/85/ЕИО, 98/57/ЕО, 2000/29/ЕО, 2006/91/ЕО и 2007/33/ЕО на Съвета, OJ L 317, 23.11.2016, стр. 4-104

Cucurbitaceae, *Solanaceae* и *Leguminosae*. Вредителят е описан за първи път през 1925 г. на Суматра и Ява (Индонезия) от Karny 1925²

Thrips palmi е предимно субтропичен и тропичен вид и не може да презимува на открито в северните ширини.

При 25°C, жизнения цикъл от яйце до яйце продължава 17,5 дни. В зависимост от растението гостоприемник и температурните условия развива няколко поколения

годишно. При оптимална температура - 25–30°C, развива 25–26 поколения годишно. Жизненият цикъл се различава малко от този на много видове фитофаги от *Thripidae*. Възрастните се появяват от какавидата в почвата и се придвижват към листата, цветовете

и плодовете на растението гостоприемник. Женските индивиди снасят яйцата си като ги втикват с яйцеполагалото си под епидермиса на листата. Ларвите имат две възрасти. Ларвите втора възраст отиват в почвата, където какавидират и завършват цикъла.

Неприятелят може да се открие по всички части на растенията.

Възрастните индивиди и ларвите първа и втора възраст смучат сок от листата, стъблата, цветовете и плодовете на нападнатите растения. Те изсмукват цялото съдържание на паранхимната тъкан с устния си апарат. Характерни симптоми на силно нападнатите растения са: листата придобиват сребрист или бронзов вид; растежа на листата и издънките спира; плодовете се набраздяват и деформират. При нападение на генеративните органи (пъпки и завръзи) на растения в по-ранните фази от развитието им, те изсъхват и окапват.

Въпреки че *Thrips palmi* вреди по *Momordica sp.*, няма конкретна информация за симптоми и увреждания, причинени от неприятеля върху плодове на *Momordica charantia*.

Идентифицирането на *Thrips palmi* не е лесно, поради малкия размер на вредителя и голямото му сходство с други видове трипсове със сходни характеристики. *Thrips palmi* може лесно да се обърка с *Thrips flavus* Schrank и *Thrips tabaci* Lindeman, които са разпространени по целия свят. За идентификация и разграничение на видовете е необходимо изготвяне на микроскопски препарати.

² Karny NH, 1925. Thrips found on tobacco in Java and Sumatra. *Bulletin Deli Proefstation*, 23, 3–55.

Thrips palmi може да се разпространява самостоятелно на малки разстояния, но основно се разпространява чрез плодове, растения за засаждане, рязан цвят и опаковъчен материал.

Според Europhyt³/TRACES-NT⁴, достъпен на 14 юли 2020 г. и обхващащ всички прихващания от 1995 г., през ноември 2019 г., се съобщава за единично прихващане на *Thrips palmi* върху плодове от *Momordica charantia* с произход от Хондурас, предназначени за Европейския съюз (ЕС).

За управлението и поддържането на ниска популационна плътност на *Thrips palmi* се използват разнообразие от химични, агротехнически, биологични и физични мерки.

Мерките за управление включват използването на системни и контактни инсектициди, инсектицидни сапуни, етерични масла/екстракти от растения, обработка на почвата, използване на местни или въведени естествени врагове, отстраняване на алтернативни гостоприемници, подходящ сеитбооборот.

За установяване на броя и степента на разпространение на *Thrips palmi* се използват лепкави капани, самостоятелно или с примамки с феромони, водни капани и др.

Резултатите от мониторинга могат да се използват за установяване на разпространението в дадена култура, както и за установяване на икономическият праг на вредност.

За химичен контрол на *Thrips palmi* се използват контактни и системни инсектициди комбинирани с инсектицидни сапуни, често се прилагат етерични масла / растителни екстракти за потискане на *Thrips palmi*, особено през първите години след нахлуването в нова зона. Тогава ефективността на проведенният контрол може да бъде много висок (90–95%), когато той се прилага своевременно и редовно.

В допълнение, *Thrips palmi* е в състояние да развие резистентност към инсектициди още след няколко години, което изисква редуването на различни активни вещества.

За да се забави развитието на резистентност към използваните инсектициди е важно да се прилагат инсектициди, които са ефективни в ротационна програма.

³ Европейската система за бързо предупреждение, в която се регистрират прихващания по фитосанитарни причини на пратки от растения и растителни продукти, внесени в ЕС или търгувани в самия ЕС.

⁴ TRACES - TRAdе Control and Expert System - Експертна система за контрол на търговията.

Масовото улавяне с лепкави капани в комбинация с другите мерки за контрол може да намали и поддържа броя на *Thrips palmi* под прага на икономическа вредност по време на периодите, през които пестицидите не могат да се използват поради нивата на остатъците.

За биологичен контрол на *Thrips palmi* могат да се използват *Neoseoiulus spp.*, *Amblyseius spp.*, *Orius spp.*, *Chrysoperla spp.*, *Macrolophus spp.* и *Coccinellidae*.

Приложението на ентомопатогени, като гъбите *Akanthomyces lecanii*, *Metarhizium anisopliae*, *Metarhizium rileyi* (синоним *Nomuraearileyi*), *Beauveria bassiana* и *Paecilomyces aumicis thumcil* имат ограничен ефект.

Използването на семиохимикалите като репелент или атрактант върху поведението и ефективността на улавяне все още е в експериментална фаза (идентифициран е агрегационен феромон за *Thrips palmi*, който може да се използва за мониторинг).

Смеси от калиеви соли на мастни киселини и етерични масла могат да се използват като селективни акарициди и инсектициди като алтернатива на синтетичните пестициди, което би позволило на земеделските производители да произвеждат своята продукция с приемливи нива на остатъчни вещества, които отговарят на пазарните изисквания.

За *Thrips palmi* са оценени мерките за намаляване на риска, предложени в техническото досие от Хондурас, като са взети предвид възможните ограничаващи фактори. Дадена е експертна оценка за вероятността плодовете *Momordica charantia*, да са свободни от *Thrips palmi*, като са взети предвид потенциалния натиск от вредителя на полето, мерките за намаляване на риска, действащи върху вредителя на полето и в мястото на опаковане на плодовете, включително несигурността, свързана с оценката.

След оценка на текущите мерки за намаляване на риска, вероятността плодовете *Momordica charantia*, внос от Хондурас да са свободни от *Thrips palmi* е оценена като „Много често без вредители“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ от „Често без вредители“ до „Без вредители с няколко изключителни случаи“

Панелът PHL е 95% сигурен, че между 9 406 и 10 000 плода *Momordica charantia* на 10 000 ще бъдат свободни от *Thrips palmi*.

Източник:

Commodity risk assessment of *Momordica charantia* fruits from Honduras

EFSA Journal 2021;19(2):6395, 34 pp.

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2021.6395>

Снимков материал:

https://bg.wikipedia.org/wiki/:Momordica_charantia_compose.jpg

https://fyto-ondernemerscheck.nl/media/glas/Factsheet_thrips.pdf

<https://www.interstatequarantine.org.au/wp-content/uploads/2016/05/QLD-ICA-38-WI-4-inspecting-plants-for-melon-thrips.pdf>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:

<https://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Татяна Величкова, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

20.05.2021 г.